

Afdeling Ruimtelijk Beleid & Ontwerp

E.D. Wiebes
Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

(uploaden naar
[https://www.internetconsultatie.nl/instituutmijnbouwsc
hade groningen/reageren](https://www.internetconsultatie.nl/instituutmijnbouwsc
hade groningen/reageren))

Datum 8-8-2018

Bijlage(n) 1

Kenmerk TB18.7070362

Informatie 5.1.2e

Tel. 5.1.2e

Onderwerp Reactie Internetconsultatie Wetsvoorstel Instituut Mijnbouwschade

Bezoekadres
H. Westerstraat 24

Postadres
Postbus 7
9790 AA Ten Boer

Telefoon
(050) 5.1.2e

Telefax
(050) 5.1.2e

E-mailadres
gemeente@tenboer.nl

Bank
028.50.01.272

IBAN
NL55BNGH0285001272
BIC: BNGHNL2G
BTW-nr:001220615
KvK-nr: 01183249

Behandeld door
5.1.2e

Geachte heer Wiebes,

Met ingang van 3 juli 2018 is op www.internetconsultatie.nl het wetsvoorstel Instituut Mijnbouwschade Groningen, met bijbehorende Memorie van Toelichting, gepubliceerd. Het wetsvoorstel voorziet in het publiekrechtelijk afhandelen van verzoeken om vergoeding van schade als gevolg van bodembeweging door de aanleg of exploitatie van een mijnbouwwerk ten behoeve van gaswinning uit het Groningenveld of gasopslag bij Norg.

Graag maken wij van de mogelijkheid gebruik om op het wetsvoorstel te reageren: u treft onze reactie hierna aan. Deze reactie is voorbereid in samenspraak met Groninger Gasberaad, Groninger Bodem Beweging, de Groningse gemeenten en de provincie Groningen.

Meer in algemene zin merken wij op voorhand het volgende op:

- dit wetsvoorstel bevat een exclusieve publiekrechtelijke procedure voor het vergoeden van schade, maar uitsluitend voor zover die vergoeding in geld plaatsvindt. Daardoor blijft onduidelijk hoe het afbouwen van de gaswinning uit het Groningenveld, de schadeafhandeling en de versterkingsopgave met elkaar samenhangen¹ en op

¹ Een probleem dat de Afdeling Advisering van de Raad van State al signaleerde bij haar advies over het Wetsvoorstel tot wijziging van de Gaswet en van de Mijnbouwwet betreffende het minimaliseren van de gaswinning uit het Groningenveld, TK 2017-2018, 34957, nummer 4, pagina 7.

WATER RESOURCES DIVISION

1. The purpose of this report is to provide a detailed description of the water resources of the area covered by the project. This includes a description of the hydrology, hydrogeology, and water quality of the area. The report also includes a description of the water resources management plan for the area.

2. The hydrology of the area is characterized by a semi-arid climate with low precipitation and high evaporation. The major water source is the Colorado River, which flows through the area. The hydrogeology of the area is characterized by a complex geology with a variety of rock types and structures. The water quality of the area is generally good, but there are some areas of concern.

3. The water resources management plan for the area is based on the following principles: (a) to provide for the sustainable use of the water resources; (b) to protect the water resources from degradation; (c) to provide for the needs of the community; and (d) to provide for the needs of the environment.

4. The plan includes a number of measures to be taken to achieve these goals, including: (a) the construction of a dam and reservoir; (b) the construction of a water treatment plant; (c) the implementation of a water conservation program; and (d) the implementation of a water quality monitoring program.

welke wijze de noodzakelijke integrale benadering² van de in Groningen aanwezige vraagstukken wordt bereikt;

- in (onder meer) paragraaf 1.1 van de Memorie van Toelichting wordt een beschrijving gegeven van de maatregelen die de afgelopen jaren door overheid en NAM getroffen zijn in een reactie op nadelige gevolgen van de gaswinning. Daarbij wordt aangegeven dat die maatregelen er niet toe hebben geleid dat de afhandeling van schade in Groningen als voldoende voortvarend en rechtvaardig wordt *ervaren*. Wij wijzen erop dat van enkel een subjectief *ervaren* geen sprake is: diverse instanties – waaronder de Nationale Ombudsman³, Onafhankelijke Raadsman en de Onderzoeksraad voor Veiligheid⁴ – hebben de afgelopen tijd aangegeven dat NAM en Rijksoverheid aan hun verantwoordelijkheid voor een adequate afhandeling van schade op volstrekt ontoereikende wijze invulling hebben gegeven;
- wij zien in het wetsvoorstel onvoldoende waarborgen dat de kennis en ervaring die de Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen momenteel opdoet, behouden blijft voor het Instituut Mijnbouwschade Groningen. Zo ontbreken in het wetsvoorstel de nu in Bijlage 1 bij het Besluit mijnbouwschade Groningen opgenomen regels (het *Protocol Mijnbouwschade Groningen*).

1. Inleiding

Op 23 mei 2017 hebben Groninger Gasberaad, Groninger Bodem Beweging, de Groningse gemeenten en de provincie Groningen vier pijlers geformuleerd voor een rechtvaardige wijze van afhandeling van schade, veroorzaakt door gaswinning⁵. Deze pijlers laten zich als volgt omschrijven:

Pijler 1: de verantwoordelijke Staat

NAM is aansprakelijk, maar de Staat financiert de schadevergoedingen en staat daar garant voor. Daarmee wordt voorkomen dat gedupeerden geconfronteerd worden met discussies over bekostiging van de schadevergoedingen.

Pijler 2: een rechtvaardige schadebepaling

Zowel alle verschillende soorten schade door gaswinning als schade die zonder gaswinning redelijkerwijs niet zou zijn ontstaan worden

² Onderzoeksraad voor Veiligheid, *Aardbevingsrisico's in Groningen, stand van zaken opvolging aanbevelingen*, 30 maart 2017, pagina 20 en 21. Het gaat daarbij ook om (de wisselwerking tussen de aardbevingsproblematiek en) de krimpproblematiek en de energietransitie.

³ Zie onder meer de oproep van de Nationale Ombudsman en de Kinderombudsman aan het toen nog nieuwe kabinet d.d. 5 april 2017.

⁴ Onderzoeksraad voor Veiligheid, *Aardbevingsrisico's in Groningen, stand van zaken opvolging aanbevelingen*, 30 maart 2017, pagina 14 tot en met 16.

⁵ Zie bijlage 1 bij deze brief.

vergoed. Dit wordt al bij de start van de behandeling van een schadevergoeding als uitgangspunt genomen en niet pas bij de geschilbeslechting.

Pijler 3: de menselijke maat

De ongelijkwaardige positie tussen gedupeerde en voor de schade verantwoordelijken (NAM en de Staat) moet worden opgeheven. Schade moet ruimhartig en zonder langdurige, juridische procedures vergoed worden en daarbij moet de Staat invulling geven aan zijn juridische en maatschappelijke zorgplicht. Procedurele rechtvaardigheid en vertrouwen naar de gedupeerden staan bij de schadeafhandeling centraal.

Pijler 4: een onafhankelijke behandeling van schadeverzoeken

De behandeling van verzoeken om schadevergoeding wordt uitgevoerd zonder dat NAM of de Staat daarop invloed uitoefenen. De vormgeving van de procedures wordt niet bepaald door de eisen die NAM stelt ten behoeve van de afbakening van haar aansprakelijkheid zodat er een daadwerkelijke oplossing komt voor gedupeerden. Dat geldt ook voor de benoeming of aanstelling van functionarissen, belast met de behandeling.

Voor ons is het van groot belang dat deze vier pijlers hun weerslag vinden in het wetsvoorstel. Wij hebben het wetsvoorstel dan ook vanuit dit perspectief bestudeerd. Daarbij komen we tot drie hoofdthema's waarlangs wij onze reactie hebben opgebouwd, zie hierna onder 2 tot en met 4. Verder hebben wij enkele reacties van meer juridische, wetstechnische en tekstuele aard, zie hierna onder 5.

2. Onafhankelijke schadeafhandeling

2.1. Het afhandelen van 'private schade' als overheidstaak

Als hoofdregel geldt binnen het huidige stelsel dat afhandeling van schade die wordt veroorzaakt door een private partij een civielrechtelijke aangelegenheid is tussen schadeveroorzakende en schadelijdende partij. De schade wordt dan op grond van het civielrechtelijke aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht verhaald op de schadeveroorzakende partij. Zo is het tot nu toe geregeld met betrekking tot de aardbevingsschade, ontstaan door gaswinning uit het Groningenveld.

Een overheid kan diverse motieven⁶ hebben om de afhandelingen van dergelijke gevallen van 'private' schade toch als een overheidstaak aan te

⁶ Zie over dit onderwerp mr. drs. J.E. van de Bunt, *Het Rampenfonds*, Deventer 2016.

merken en daar (aanvullend op, of in de plaats van, het civielrechtelijke aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht) een bijzondere regeling voor in het leven te roepen. Een belangrijk motief is het bewustzijn dat in bepaalde gevallen het reguliere stelsel van civielrechtelijke afdoening van schade tekortschiet en dat dit niet aanvaardbaar is vanwege de maatschappelijke impact van dat tekortschieten, of vanwege de op de overheid rustende plicht vanuit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens om grondrechten te waarborgen.

In de Memorie van Toelichting klinkt door dat de regering inderdaad van oordeel is dat het huidige, op het civielrechtelijke aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht geënte systeem van schadeafhandeling tekortschiet. Wij onderschrijven dit oordeel van de regering. Daarnaast zijn wij van oordeel dat de Staat een bijzondere verantwoordelijkheid heeft voor de nadelige gevolgen die gedupeerden door de gaswinning ondervinden: de Staat is via het 'gasgebouw' exploitant van het Groningenveld, als bevoegd gezag (vergunningverlener) op grond van de Mijnbouwwet voor de gaswinning en via haar staatsdeelnemingen in Gasunie Transport Services en Gasterra afnemer en verkoper van het Groningse gas. Die verwevenheid heeft ook gevolgen voor de wijze waarop volgens ons de relatie tussen de Staat en het Instituut vormgegeven dient te worden. In paragraaf 2.7, gaan wij hier verder op in.

2.2. Het Instituut als bestuursorgaan belast met de vergoeding van schade
 Het wetsvoorstel voorziet in de instelling van een zelfstandig bestuursorgaan - het Instituut Mijnbouwschade Groningen (hierna: het Instituut) - dat langs publiekrechtelijke weg beslist op verzoeken⁷ om vergoeding van schade als gevolg van bodembeweging door de aanleg of exploitatie van een mijnbouwwerk ten behoeve van gaswinning uit het Groningenveld of gasopslag bij Norg. Het Instituut keert ook de toegekende schadevergoedingen aan de gedupeerden uit.

De Staat betaalt de toegekende schadevergoedingen en de organisatiekosten van het Instituut. Ter bestrijding van de kosten van de toegekende schadevergoedingen kan de staat een heffing opleggen aan de exploitant van het Groningenveld of de gasopslag bij Norg (hierna: de exploitant). Het wetsvoorstel voorziet niet in mogelijkheden voor de minister om de hoogte van de door het Instituut toe te kennen schadevergoedingen te beperken.

Deze uitgangspunten van het wetsvoorstel voldoen aan pijler 1: gedupeerden kunnen bij het Instituut om schadevergoeding verzoeken en hebben de

⁷ Dergelijke verzoeken zijn aan te merken als 'aanvragen' in de zin van artikel 1:3, derde lid, van de Algemene wet bestuursrecht.

zekerheid dat een toegekende schadevergoeding daadwerkelijk wordt uitgekeerd.

2.3. NAM niet meer aansprakelijk, maar schade wordt wel vergoed

Als het Instituut een schadevergoeding uitkeert, betekent dit niet dat NAM aansprakelijk is of dat de aansprakelijkheid van NAM voor de vergoede schade erkend wordt. Dit volgt uit de strekking van artikel 2, derde lid, van het wetsvoorstel: de Minister lijkt in deze bepaling welbewust niet opgenomen te hebben dat het Instituut *de aansprakelijkheid* van de exploitant voor de schade vaststelt. Het niet-opnemen hiervan is in overeenstemming met artikel 5.1 van het door de Staat met Shell en ExxonMobil gesloten Akkoord op hoofdlijnen (hierna: het Akkoord): "*De Staat heeft de intentie dat NAM niet meer zelf jegens gelaedeerden aansprakelijk zal zijn voor schade door bodembeweging.*"

Dit onderdeel van het wetsvoorstel voldoet niet aan pijler 1. Uit deze pijler volgt immers dat NAM aansprakelijk gesteld kan blijven worden. Wij verzoeken u om na te gaan en in de Memorie van Toelichting uiteen te zetten, of het feit dat toekenning van schadevergoeding door het Instituut *niet tevens* betekent dat NAM voor de schade aansprakelijk is, op enigerlei wijze nadelig kan zijn voor gedupeerden. Bijvoorbeeld in de situatie waarin een gedupeerde langs civielrechtelijke weg schadevergoeding in natura claimt van NAM.

2.4. Heffing ter bekostiging van de schadevergoedingen

Artikel 14 van het wetsvoorstel geeft de Minister de bevoegdheid om NAM een heffing op te leggen, waaruit de kosten van de door het Instituut te verstrekken schadevergoedingen betaald kunnen worden. Opvallend is, dat de heffing niet opgelegd kan worden voor "*kosten van vergoedingen die door het Instituut zijn uitgekeerd op grond van artikel 2, derde lid, voor schade die uitsluitend het gevolg is van voldoening aan een bevel of dwingend voorschrift van de overheid*" (zie het eerste lid, aanhef onder a onder 1 van artikel 14).

Het hiervoor geciteerde deel uit artikel 14 slaat op de *operationele strategie* zoals die op grond van het wetsvoorstel tot wijziging van (onder meer) de Mijnbouwwet⁸ ingevoerd gaat worden. De door de Minister op grond van het in te voeren artikel 52d van de Mijnbouwwet vast te stellen operationele strategie moet, gelet op het in te voeren artikel 52f, eerste lid, van de Mijnbouwwet, door de exploitant gevolgd worden. Daarmee is de operationele strategie *een dwingend voorschrift van de overheid* en kan de exploitant niet gedwongen worden de kosten van schade die het voldoen aan

⁸ Wetsvoorstel tot wijziging van de Gaswet en van de Mijnbouwwet betreffende het minimaliseren van de gaswinning uit het Groningenveld, TK 2017-2018, 34957, nummer 2.

de operationele strategie veroorzaakt, te betalen. Dit lijkt in strijd met artikel 5.2 van het Akkoord, waarin is bepaald dat NAM *alle* door het Instituut (in het Akkoord 'Fonds' genoemd) te betalen schadevergoedingen vergoedt.

Wij wijzen u erop dat het in de praktijk complex zal blijken om te herleiden of de schade is veroorzaakt door de gaswinning uit het Groningenveld vóórdat de winningsplicht conform operationele strategie in de Mijnbouwwet is ingevoerd (in dat geval kan de exploitant daar via de heffing wel voor opdraaien) of door het voldoen aan die winningsplicht (in dat geval is het niet mogelijk de exploitant daarvoor via de heffing op te laten draaien). Wij vragen ons in verband hiermee af of het Instituut bij het beslissen op aanvragen om schadevergoeding dient te bepalen, welk deel van de schade is veroorzaakt door het voldoen aan de winningsplicht en welk deel niet. Het lijkt ons onwenselijk het Instituut hiermee te belasten: dit zou tot vertraging van besluiten op de aanvragen om schadevergoeding kunnen leiden.

Uit het wetsvoorstel en de Memorie van Toelichting blijkt dat NAM niet meebetaalt aan de kosten van de bezoldiging van de leden van het Instituut en de huisvestingskosten van het Instituut omdat dit "typische overheidskosten" zouden zijn. Wij wijzen u erop dat binnen het publieke recht geregeld zogenoemde "typische overheidskosten" verhaald worden op niet-overheidspartijen. Wij noemen bij wijze van voorbeeld het verhaal van de kosten van toepassing van bestuursdwang op een overtreder⁹ of leges die een aanvrager van een ruimtelijk besluit moet betalen ter dekking van de kosten die de gemeente bij de voorbereiding van dat besluit maakt. Het enkele argument dat sprake is van "typische overheidskosten" waardoor NAM daaraan niet kan meebetalen, achten wij dan ook niet valide. Daar komt bij dat NAM in hoge mate 'ontzorgd' wordt door de in het wetsvoorstel gecreëerde publiekrechtelijke afhandeling¹⁰ van de door haar veroorzaakte schade en dat wij ons afvragen of het gelet daarop niet redelijk zou zijn als zij ook bijdraagt aan de kosten van de bezoldiging van de leden van het instituut en de huisvestingskosten van het Instituut. In dit verband wijzen wij ook op artikel 6:69, tweede lid, aanhef en onder b en c, van het Burgerlijk Wetboek. Ingevolge deze bepalingen komen als vermogensschade mede voor vergoeding in aanmerking *redelijke kosten ter vaststelling van schade en aansprakelijkheid en redelijke kosten ter verkrijging van voldoening buiten rechte*. De inzet van het Instituut geschiedt *ter vaststelling van schade en aansprakelijkheid en ter verkrijging van voldoening buiten rechte*. Door de bezoldiging van de leden van het Instituut en de huisvestingskosten van het Instituut niet door te belasten aan NAM, verkrijgt zij een voordeel dat zij

⁹ Zie artikel 5:25, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht

¹⁰ Immers, NAM hoeft geen - in potentie tienduizenden - civielrechtelijke procedures over schadevergoeding meer te voeren.

normaliter - wanneer schadevergoedingszaken geheel in het civiele recht zouden zijn afgedaan - niet gehad zou hebben.

2.5. NAM als belanghebbende?

Zoals hiervoor aangegeven volgt uit artikel 14 van het wetsvoorstel dat aan de exploitant een heffing kan worden opgelegd, ter bestrijding van (een deel) van de kosten van de door het Instituut toe te kennen schadevergoedingen.

Wij verzoeken u in de definitieve versie van de Memorie van Toelichting - en indien nodig in het wetsvoorstel - op te nemen dat de exploitant, *niet* als *belanghebbende* als bedoeld in artikel 1:2 van de Algemene wet bestuursrecht aangemerkt kan worden bij de door het Instituut te nemen besluiten over toekenning of afwijzing van schadevergoeding. ..

Indien de exploitant bij dergelijke besluiten inderdaad als belanghebbende aangemerkt kan worden, kunnen gedupeerden bij de behandeling van hun verzoek om schadevergoeding of in een daarop volgende bezwaar- of (hoger) beroepsprocedure zich toch tegenover de exploitant geplaatst zien. In dat geval worden belangrijke doelstellingen van het wetsvoorstel niet gerealiseerd:

- NAM zou, in strijd met pijler 4, toch weer invloed krijgen op de behandeling van verzoeken om schadevergoeding;
- de ongelijkwaardige positie van gedupeerden ten opzichte van NAM wordt, in strijd met pijler 3, niet opgeheven.

2.6. Onafhankelijkheid van het Instituut en onpartijdigheid van de leden

In de Memorie van Toelichting is toegelicht waarom gekozen is voor het instellen van een zelfstandig bestuursorgaan. De keuze hiervoor wordt nadrukkelijk gemotiveerd vanuit de wens het Instituut onafhankelijk te maken van andere betrokken partijen zoals de minister van Economische Zaken en Klimaat, betrokken decentrale overheden en maatschappelijke organisaties.

Het instellen van zelfstandige bestuursorganen heeft onmiddellijke gevolgen voor de wijze waarop de betrokken minister invulling kan geven aan zijn of haar ministeriële verantwoordelijkheid. Dit aspect is zelfs één van de belangrijkste redenen van bestaan van de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen (hierna: de Kaderwet)¹¹. Alhoewel in de Memorie van Toelichting aandacht is besteed aan de mate waarop de regels uit de Kaderwet op het Instituut van toepassing zijn, missen wij een concrete beschrijving van de wijze waarop de minister van Economische Zaken en Klimaat concreet

¹¹ Zie de min of meer historische beschrijving van de worsteling van de politiek met het fenomeen zelfstandig bestuursorgaan, juist voor wat betreft het afleggen van parlementaire verantwoordelijkheid, zoals beschreven in de Memorie van Toelichting bij de Kaderwet, TK 2000-2001, 27426, nr 3.

invulling denkt te geven aan zijn systeemverantwoordelijkheid. Tevens missen wij een beschrijving van de wijze waarop de regering verwacht dat het Instituut invulling kan of zal geven aan zijn verplichting tot het afleggen van maatschappelijke verantwoording. Verder wijzen wij erop dat het ingevolge artikel 7 van het wetsvoorstel door het Instituut vast te stellen reglement gelet op artikel 11 van de Kaderwet goedgekeurd moet worden door de minister. Wij vragen ons af hoe zich dat tot de beoogde onafhankelijkheid verhoudt.

2.7. De relatie tussen de minister van Economische Zaken en Klimaat en de medewerkers van het bureau van het Instituut

Ingevolge artikel 4, eerste lid, van het wetsvoorstel staat het Instituut ter ondersteuning van haar taak een bureau ter dienste. De minister van Economische Zaken en Klimaat stelt personeel ter beschikking aan het bureau.

Wij geven u in overweging om, ter benadrukking van de onafhankelijkheid van het Instituut, het personeel niet ter beschikking te laten stellen door de minister van Economische Zaken en Klimaat maar door aan andere minister. Daarbij kan, gelet op de, wat de Memorie van Toelichting noemt, 'semirechterlijke taken'¹² van het Instituut, gedacht worden aan de minister van Rechtsbescherming.

Voorts wijzen wij u op een verschil tussen de tekst van het wetsvoorstel en die van de Memorie van Toelichting voor wat betreft het aantal keer dat de leden van het Instituut herbenoemd kunnen worden: in artikel 3, tweede lid, van het wetsvoorstel staat dat de leden aansluitend op hun eerste termijn *tweemaal* herbenoemd kunnen worden. In paragraaf 4.4.2 op pagina 12 van de Memorie van Toelichting staat dat de leden *éénmaal* herbenoemd kunnen worden.

3. Integraliteit en reikwijdte van het wetsvoorstel

3.1. Soorten schade

De schade waarop de bij het Instituut in te dienen verzoeken om schadevergoeding betrekking kunnen hebben, zijn, gelet op artikel 1 van het wetsvoorstel, beperkt tot *schade die is ontstaan door beweging van de bodem als gevolg van de aanleg of exploitatie van een mijnbouwwerk ten behoeve van het winnen van gas uit het Groningenveld of als gevolg van de gasopslag Norg*. Er is geen beperking aangebracht in de vormen van schade die voor vergoeding in aanmerking komen: fysieke schade en daarmee samenhangende schade, waardedaling en immateriële schade komen allen voor vergoeding in aanmerking.¹³

¹² Memorie van Toelichting, pagina 10.

¹³ Zie ook Memorie van Toelichting, pagina 22, artikelsgewijs bij artikel 1.

Wij wijzen u erop dat in de Memorie van Toelichting niet beschreven is hoe de expertadviezen over immateriële schade en waardedaling¹⁴ door het Instituut betrokken worden bij de besluitvorming naar aanleiding van de aanvragen om schadevergoeding.

3.2. Bewijsvermoeden van artikel 6:177a Burgerlijk Wetboek

Ingevolge artikel 2, derde lid, van het wetsvoorstel beoordeelt het Instituut de aanvragen om schadevergoeding met overeenkomstige toepassing van het civielrechtelijke aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht uitgezonderd artikel 6:178, aanhef en onder c, van het Burgerlijk Wetboek. Hieruit volgt dat ook de regeling van het wettelijk bewijsvermoeden als bedoeld in artikel 6:177a van het Burgerlijk Wetboek in de beoordeling van het Instituut betrokken wordt.¹⁵ Deze regeling is alleen beperkt tot fysieke schade aan gebouwen en werken en heeft geen betrekking op andere soorten schade.

In situaties waarin gedupeerden zowel met fysieke schade als met andere schade, zoals inkomstenderving of schoonmaakkosten, geconfronteerd worden, leidt dit ertoe dat per schadesoort verschillende eisen aan hun aanvraag om schadevergoeding gesteld kunnen worden. Deze situatie is onwenselijk. Wij geven u daarom in overweging om de regeling van artikel 6:177a van het Burgerlijk Wetboek op alle schadesoorten van toepassing te verklaren. Wij wijzen hierbij ook op situaties waarbij - zoals vaak het geval is - als gevolg van fysieke schade andere soorten schade, zoals inkomstenderving of schoonmaakkosten, geleden worden.

3.3. Samenhang met de versterkingsopgave

Er is wel een beperking aangebracht in de vorm van de schadevergoeding zelf: ingevolge artikel 2, vijfde lid, is het Instituut niet bevoegd te besluiten op aanvragen tot het treffen van versterkingsmaatregelen, in de Memorie van Toelichting ook wel aangeduid als "*maatregelen in natura ter voorkoming en beperking van schade*"¹⁶, door de overheid te treffen.¹⁷ Wij geven u in overweging om het begrip "versterkingsmaatregelen" te omschrijven in artikel 1 van het wetsvoorstel.

Blijkens de Memorie van Toelichting is deze beperking opgenomen omdat over de wijze waarop invulling gegeven wordt aan de versterkingsopgave een

¹⁴ Beiden op 4 april 2018 ter kennis gebracht aan de bestuurlijke tafels.

¹⁵ Met artikel 24 van het wetsvoorstel artikel 6:177a, eerste lid, zodanig aangepast dat ook de gasopslag te Norg onder de reikwijdte van de regeling van het wettelijk bewijsvermoeden komt te vallen. Wij merken overigens op dat in artikel 24 op verschillende wijzen verwezen wordt naar bepalingen uit boek 6 van het Burgerlijk Wetboek en geven u in overweging om slechts één wijze van verwijzing te hanteren.

¹⁶ Memorie van Toelichting, pagina 23, artikelsgewijs bij artikel 2.

¹⁷ Memorie van Toelichting, pagina 5. Een gedupeerde kan het Instituut wel verzoeken om een vergoeding voor versterkingsmaatregelen die de gedupeerde zelf treft of laat treffen.

apart wetsvoorstel ingediend zal worden.¹⁸ Wij wijzen u nadrukkelijk op de risico's die verbonden zijn aan het 'gefragmenteerd' opstellen, vrijgeven en in procedure brengen van wetsvoorstellen over sterk met elkaar samenhangende delen van de Groningse aardbevingsproblematiek zoals het afbouwen van de gaswinning uit het Groningenveld, de schadeafhandeling en de versterkingsopgave. De Afdeling Advisering van de Raad van State signaleerde dit aandachtspunt ook bij haar advisering over het wetsvoorstel tot wijziging van (onder meer) de Mijnbouwwet.¹⁹

In de praktijk is geregeld sprake van een samenhang tussen versterken en schadeafhandeling. In veel gevallen zijn versterken en schadeafhandeling niet van elkaar te onderscheiden. Gedacht kan worden aan het vervangen van een beschadigde muur, het verwijderen van een schoorsteen of in bijzondere gevallen aan sloop-nieuwbouw, zoals het Programma Groninger Schuren en Stallen (PGSS). Dergelijke maatregelen herstellen schade, maar worden ook getroffen om toekomstige schade te voorkomen. Ook binnen de NCG-programma's Heft in Eigen Hand en Eigen Initiatief, is vaak sprake van een combinatie van schadeherstel en versterken. Het is daarom onwenselijk wanneer schadeafhandeling en versterken geheel langs elkaar georganiseerd worden.

De bijzondere verantwoordelijkheid van de Staat voor de nadelige gevolgen van de gaswinning maakt, dat versterken en schadeafhandeling samenhangend en op een integrale, voor gedupeerden zo min mogelijk belastende wijze dienen plaats te vinden. Het wetsvoorstel schiet op dit punt tekort. Dit leidt ertoe dat het mogelijk blijft dat een woning de ene week wordt bezocht door een inspecteur in het kader van schadeafhandeling en de week erop door een inspecteur vanwege het versterkingsprogramma. Het breed gedragen streven om schadeafhandeling onder te brengen in (of achter) één loket, wordt hiermee niet bereikt.

Daarbij speelt nog een ander punt. Rondom de versterking zijn procedureafspraken gemaakt over specifieke onderwerpen, zoals opgenomen in de versterkingskaders²⁰. Ook zijn er rondom specifieke thema's integrale afspraken vastgelegd, zoals in het 'Afwegingskader Erfgoed en Aardbevingen' (gepubliceerd op 1 maart 2018) die voortkomt uit het Erfgoedprogramma van de NCG (gepubliceerd op 20 juli 2017). In de praktijk zien we dat hiermee bij versterken anders wordt omgegaan dan bij schadeherstel. Nu beide systemen nog verder 'los van elkaar' worden georganiseerd, neemt het risico op verschillen alleen maar toe.

¹⁸ Memorie van Toelichting, pagina 23, artikelsgewijs bij artikel 2.

¹⁹ Wetsvoorstel tot wijziging van de Gaswet en van de Mijnbouwwet betreffende het minimaliseren van de gaswinning uit het Groningenveld, Advies van de Raad van State, TK 2017-2018, 34957, nummer 4, pagina 7.

²⁰ Opgenomen in bijlage II van de Meerjarenprogramma brief d.d. 21 november 2017

Wij verzoeken u dan ook met klem om in de Memorie van Toelichting de samenhang tussen schadevergoeding en de versterkingsopgave uitvoeriger te beschrijven en in het wetsvoorstel te waarborgen dat schadeafhandeling en versterken samenhangend en op een voor gedupeerden zo min mogelijk belastende wijze plaatsvinden.

3.3.1. Informatievoorziening ten behoeve van gemeentelijke wettelijke taken en beleidsvorming

Schade door aardbevingen ten gevolge van gaswinning raakt de uitvoering van gemeentelijke wettelijke taken op het gebied van onder meer welzijn, gezondheid, veiligheid en ruimtelijke ordening. Het is voor gemeenten belangrijk te weten hoeveel gevallen van aardbevingsschade er binnen hun gemeente gemeld zijn en hoe het met de afhandeling van die schades staat. Daarnaast is het ook denkbaar dat het Instituut - ten einde een duidelijk beeld te krijgen over de omvang van een schade of daarmee samenhangende meer persoonlijke omstandigheden van een gedupeerde - informatie van de gemeente nodig heeft. Het wetsvoorstel voorziet op dit moment niet in een gestructureerde informatievoorziening tussen het Instituut en gemeenten. Wij verzoeken u het wetsvoorstel op dit punt aan te passen.

Wij wijzen u er verder op dat de tussen het Instituut en de gemeenten uit te wisselen informatie vaak (mede) persoonsgegevens betreffen. Het is ook daarom dat het wetsvoorstel voorziet in een expliciete wettelijke grondslag om deze te mogen uitwisselen. Ook ten aanzien van dit punt verzoeken wij u het wetsvoorstel aan te passen.

3.4. Afhandeling acuut onveilige situaties

Bijlage 1, artikel 3, van het Besluit mijnbouwschade Groningen bevat een regeling op grond waarvan de Tijdelijke commissie mijnbouwschade Groningen (hierna: Tijdelijke commissie) mogelijke acuut onveilige situaties binnen 48 uur na een melding laat inspecteren. Indien inderdaad sprake is van een acuut onveilige situatie, treft de Tijdelijke commissie vervolgens in overleg met de aanvrager de benodigde maatregelen en informeert zij de betreffende burgemeester. In het wetsvoorstel ontbreekt ten onrechte een dergelijke regeling. Wij verzoeken u daar alsnog in te voorzien.

3.5. Samenloop met andere schade-oorzaken

Denkbaar is dat naast bodembeweging door gaswinning uit het Groningenveld of de exploitatie van de gasopslag Norg ook andere activiteiten in de ondergrond schade veroorzaken. Dat gaat in sommige delen van onze provincie over de kleinere gasvelden die door NAM of andere exploitanten worden geëxploiteerd, maar ook om zoutwinning, magnesiumwinning en waterwinning. In dergelijke gevallen is het voor

gedupeerden vrijwel onmogelijk om te bepalen welk deel van de schade aan welke schadeoorzaak toe te rekenen is.

Wij missen in het wetsvoorstel een regeling die waarborgt dat gedupeerden die mogelijk schade lijden ten gevolge van meerdere verschillende activiteiten in de ondergrond, met één procedure hun schade vergoed kunnen krijgen en verzoeken u daar bij de verdere vormgeving van het wetsvoorstel aandacht aan te besteden. Het Staatstoezicht op de Mijnen (hierna: het SodM) pleit in zijn publicatie 'Staat van de sector zout' voor één overheidsloket voor alle schade die samenhangt met activiteiten in de ondergrond.²¹ Het SodM staat hierin niet alleen. Ook de Technische commissie bodembeweging pleit voor een uniforme afhandeling van alle aan mijnbouw gerelateerde schade door één loket.²² Wij wijzen u er verder op dat ook aan de door u geïnitieerde bestuurlijke- en experttafels vanuit de regio uitdrukkelijk is aangegeven dat vergoeding van schade door bodembeweging veroorzaakt door activiteiten in de ondergrond, op een samenhangende wijze wordt geregeld zodat een gedupeerde niet van 'het kastje naar de muur' gestuurd wordt.

Tot besluit wijzen wij erop dat in het wetsvoorstel en de daarbij horende Memorie van Toelichting een beschrijving ontbreekt van de gevolgen die de wet heeft voor privaatrechtelijke, met NAM overeengekomen, schaderegelingen zoals de overeenkomsten op basis waarvan de Commissie Bodemdaling is ingesteld en haar werk verricht.

3.6. Naar een landelijke regeling?

Mijnbouwschade, wat schade door bodembeweging als gevolg van gaswinning is, doet zich niet enkel in Groningen voor. Uit het wetsvoorstel of de Memorie van Toelichting blijkt niet of de regering voornemens is om een landelijke wettelijke regeling op te stellen voor het langs publiekrechtelijke weg vergoeden van mijnbouwschade. In ieder geval biedt de in artikel 2, vierde lid, van het wetsvoorstel opgenomen mogelijkheid om bij algemene maatregel van bestuur andere taken aan het Instituut op te dragen, daarvoor geen grondslag: de eventuele bijkomende taken van het Instituut moeten samenhangen met het vergoeden van schade die ontstaan is door bodembeweging als gevolg gaswinning uit het Groningenveld of als gevolg van de gasopslag Norg.

4. Borgen van de menselijke maat

4.1. Klantbenadering en bijstand van gedupeerden

²¹ Staatstoezicht op de Mijnen, *Staat van het zout*, 31 mei 2018, pagina 37.

²² Technische commissie bodembeweging, *Een verkenning naar een uniforme en onafhankelijke afhandeling van mijnbouwschade in Nederland*, 28 februari 2018, pagina 10-11.

In de Memorie van Toelichting wordt beschreven dat de wijze waarop NAM invulling gaf aan haar verantwoordelijkheid voor de afhandeling van schadeverzoeken heeft geleid tot grote onvrede onder bewoners van Groningen. De hoofdoorzaken van die ontevredenheid zijn gelegen in enerzijds het feit dat de afhandeling van de schade door NAM, en door partijen ingeschakeld door NAM, niet onafhankelijk was en anderzijds het feit dat gedupeerden - vaak particulieren - ten opzichte van NAM over aanmerkelijk geringe middelen en deskundigheid beschikten. Beide pijnpunten worden, zo is de bedoeling, weggenomen door de in het wetsvoorstel voorgestelde onafhankelijke schadeafhandeling door het Instituut.

Het wetsvoorstel biedt echter geen waarborgen voor een klantgerichte benadering van gedupeerden, waarin de menselijke maat centraal staat. Daardoor is, om de wet uit te voeren, niet meer nodig dan een schrale, kille sobere en op (louter) cijfermatige output gerichte werkwijze, waardoor niet is geborgd dat wordt voldaan aan de randvoorwaarden van pijler 3.

Voor ons is echter van belang dat gedupeerden, naast het in de Algemene wet bestuursrecht beschreven meer formele stelsel aan rechtsbescherming, ook de beschikking blijven houden over de mogelijkheid om zich bij te laten staan door Stut-en-Steun en de Onafhankelijk Raadsman of een zaak voor te leggen aan de Commissie Bijzondere Situaties. Uit het wetsvoorstel en de Memorie van Toelichting blijkt niet welke plek en functie deze organen krijgen binnen de nieuwe opzet van de schadeafhandeling.

In dit verband wijzen wij ook op de huidige regeling van artikel 9, derde lid, Bijlage 1 van het Besluit mijnbouwschade Groningen. Deze bepaling bevat een regeling op basis waarvan ambtshalve of op verzoek een deskundige aangewezen kan worden die de aanvrager van een schadevergoeding tijdens de behandeling van diens bezwaar kan bijstaan. Een vergelijkbare regeling ontbreekt ten onrechte in het wetsvoorstel. Dit resulteert in een navenante verslechtering van de rechtspositie van gedupeerden.

De mogelijkheid om deskundige bijstand te krijgen is in veel gevallen een randvoorwaarde om te komen tot een rechtvaardige schadebehandeling. Het schrappen van deze mogelijkheid zal bovendien ten koste gaan van het vertrouwen in een rechtvaardige schadeafhandeling. Wij verzoeken u met klem alsnog een regeling in het wetsvoorstel op te nemen op basis waarvan een gedupeerde tijdens de behandeling van zijn bezwaar tegen een besluit van het Instituut zonder eigen kosten bijstand van een deskundige kan krijgen.

4.2.Proceduretijd

Ingevolge artikel 12, eerste lid, van het wetsvoorstel maakt het Instituut het besluit op de aanvraag om schadevergoeding bekend binnen:

- a. 8 weken na ontvangst van de aanvraag, indien zonder deskundigenonderzoek op de aanvraag wordt beslist; of,
- b. binnen 12 weken na ontvangst van een deskundigenonderzoek.

Beide termijnen kunnen eenmaal met ten hoogste 12 weken worden verlengd. Voor complexe aanvragen kan het Instituut een afwijkende termijn stellen, die eenmaal verlengd kan worden met ten hoogste die termijn.

Uit artikel 11 van het wetsvoorstel volgt dat een deskundige die door het Instituut om advies wordt verzocht, zijn advies binnen een termijn van ten hoogste zes maanden uitbrengt. Indien prejudiciële vragen gesteld worden, is zelfs geen maximale behandelduur bepaald.

Zoals wij hiervoor, onder 1, aangaven, veronderstelt *de menselijke maat* (pijler 3) dat schade ruimhartig en zonder langdurige, juridische procedures vergoed wordt. Wij zijn van oordeel dat de in het wetsvoorstel opgenomen bepalingen over de behandelduur van aanvragen in gevallen waarin door het Instituut een deskundige wordt geraadpleegd, niet aan deze randvoorwaarde voldoen.

Allereerst is onduidelijk binnen welke termijn het Instituut een deskundige dient aan te wijzen. Uit de koppeling tussen artikel 11, tweede lid, en artikel 12, eerste lid, aanhef en onder b, volgt namelijk dat het moment van aanwijzen van een deskundige bepalend is voor het aanvangen van de beslistermijn. Als gevolg daarvan is het dus mogelijk dat een aanvraag voor onbepaalde tijd 'op de plank' blijft liggen bij het Instituut zonder dat de beslistermijn verstrijkt, zolang er nog geen deskundige is aangewezen. Wij geven u daarom dringend in overweging om in het wetsvoorstel op te nemen dat het Instituut binnen vier weken na ontvangst van de aanvraag beslist omtrent het aanwijzen van een deskundige.

Verder geven wij u in overweging om in het wetsvoorstel een regeling op te nemen op basis waarvan het Instituut de deskundige een redelijke adviestermijn stelt. Daarbij wordt de duur van de termijn bepaald aan de hand van het belang dat de gedupeerde heeft bij een spoedig besluit op zijn aanvraag, maar mag ook niet zodanig kort zijn, dat de deskundige zijn taak niet naar behoren kan vervullen.²³ Wij verzoeken u in het wetsvoorstel te bepalen dat de maximale adviestermijn ten hoogste 8 weken bedraagt. Daarnaast verzoeken wij u de beslistermijn onder 4.2 sub b te verlagen naar 8 weken, gelijk hetgeen onder sub a is bepaald.

4.3. Betrokkenheid vanuit de regio

²³ Met dat laatste element wordt dan aangesloten bij artikel 3:6, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht.

Van belang is dat regionale overheden en maatschappelijke organisaties betrokken worden bij de wijze waarop het Instituut aanvragen om schadevergoeding afhandelt. Nadrukkelijk merken wij op, dat deze betrokkenheid geen betrekking heeft op de inhoudelijke afhandeling van individuele dossiers: daarmee zou de onafhankelijkheid van het Instituut onder druk komen te staan. De regionale betrokkenheid ziet vooral op de kwaliteit van de dienstverlening van het Instituut: wordt in het contact met aanvragers de menselijke maat wel voldoende als uitgangspunt genomen? Is de gemiddelde behandelduur van aanvragen redelijk?

De regionale betrokkenheid kan georganiseerd worden door de benoemingen van het bestuur te laten plaatsvinden op voordracht van de regio of door gemeenten, provincies en maatschappelijke organisaties zitting te laten nemen in een in te stellen Raad van Advies.

5. Overige aspecten

5.1 Keuze voor de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State als hoogste rechter en de prejudiciële procedure

In de Memorie van Toelichting is de keuze voor de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de ABRS) als hoogste bestuursrechter voor besluiten over schadevergoeding door bodembeweging als gevolg van gaswinning niet verder toegelicht. Alhoewel het op zichzelf beschouwd - binnen de structuur van het bestuursrecht - logisch is om in hoger beroep geschillen over besluiten aan de ABRS voor te leggen, is daar in dit geval wel een kanttekening bij te plaatsen: door de inhoudelijke koppeling met het civielrechtelijke aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht²⁴ ontstaat daarmee de situatie dat de ABRS een oordeel gaat vellen over de uitleg van het civiele recht. Wij vragen ons daarom af, waarom niet gekozen is voor een constructie waarbij de Hoge Raad - die als belastingrechter ook ervaring heeft met het bestuursrecht - door de bestuursrechter een prejudiciële vraag voorgelegd krijgt of zelf als hoogste bestuursrechter fungeert.

In navolging van het civiele recht en het belastingrecht, bevat het wetsvoorstel voor de publiekrechtelijke schadeafhandeling de mogelijkheid om in beroep en hoger beroep aan de ABRS een rechtsvraag voor te leggen. Deze mogelijkheid is bedoeld voor de situatie waarin in een groot aantal beroepszaken dezelfde rechtsvragen aan de orde zullen zijn. In dergelijke gevallen kan de bestuursrechter die rechtsvragen in één keer voorleggen aan de ABRS.

Wij wijzen er verder op dat de (kennelijke) strekking van artikel 19, vijfde lid, van het wetsvoorstel niet bij eerste lezing duidelijk wordt. In het vierde lid is bepaald dat de ABRS anderen dan de procespartijen - "de bij de

²⁴ Via artikel 2, derde lid, van het wetsvoorstel

beroepsprocedure betrokken belanghebbenden" en "het bestuursorgaan" - een toelichting kunnen geven. In het vijfde lid is bepaald dat die toelichting gegeven kan worden door "door anderen dan de belanghebbenden en het bestuursorgaan". Onduidelijk is, waarom in het vijfde lid gesproken worden over "de belanghebbenden en het bestuursorgaan" terwijl uit het vierde lid volgt dat juist "anderen dan bij de beroepsprocedure betrokken belanghebbenden en het bestuursorgaan" een toelichting kunnen geven. Wij verzoeken u dit in de Memorie van Toelichting nader toe te lichten.

5.2 Exclusiviteit en inhoudelijke koppeling met het civiele recht

Het wetsvoorstel beoogt een exclusieve publiekrechtelijke regeling voor schadevergoeding. Artikel 16 van het wetsvoorstel bepaalt daarom, dat de burgerlijke rechter een vordering tot schadevergoeding niet ontvankelijk verklaart zolang bij het Instituut een aanvraag om schadevergoeding ingediend kan worden of tegen een besluit van het Instituut op zo'n aanvraag nog bezwaar of (hoger) beroep mogelijk is. Voor zover ons bekend, is dit een eerste voorbeeld waarin de door de burgerlijke rechter ontwikkelde *ontvankelijkheidsleer* op deze wijze²⁵ in wetgeving wordt vastgelegd. Wij vragen ons allereerst af, welke gevolgen dat heeft voor andere, toekomstige, wetsvoorstellen over publiekrechtelijke besluiten: gaan die nu telkens een bepaling met een strekking als die van artikel 16 bevatten? Zo niet: moet het ontbreken van een dergelijke bepaling dan gezien worden als een poging van de wetgever om te breken met de ontvankelijkheidsleer en de daarop gebaseerde bevoegdheidsverdeling tussen de bestuursrechter en de burgerlijke rechter?

Voorts wijzen wij op het volgende. De in het wetsvoorstel opgenomen exclusieve publiekrechtelijke regeling ziet alleen op verzoeken om schadevergoeding in geld, niet op verzoeken om schadevergoeding in natura. Wij achten dat onwenselijk: de vorm waarin de schade vergoed wordt, zou niet bepalend mogen zijn voor de procedure waarmee het verzoek om schadevergoeding behandeld wordt. Er zijn immers gedupeerden die het zelf, met een financiële vergoeding van het Instituut, laten herstellen van schade niet overzien en daarom de voorkeur geven aan schadevergoeding in natura. Deze groep gedupeerden kan zich niet tot het Instituut wenden en wordt gedwongen alsnog een civielrechtelijke procedure tegen NAM te starten.²⁶

²⁵ Artikel 8:89, vierde lid, van de Algemene wet bestuursrecht ziet uitsluitend op situaties waarin de bestuursrechter een verzoek tot veroordeling van het bestuursorgaan tot vergoeding van schade als gevolg van één van de schadesoorten bedoeld in artikel 8:88, eerste lid, aanhef onder a tot en met d, van de Algemene wet bestuursrecht. De nu voorgestelde bepaling ziet ook op situaties waarin het Instituut om schade verzocht kan worden dan wel een dergelijk verzoek in behandeling heeft of bezwaar of (hoger) beroep ingesteld is tegen een besluit op een dergelijk verzoek.

²⁶ Mogelijk biedt de toekomstige wetgeving over versterking voor dergelijke gevallen een regeling. Hoe die wetgeving eruit gaat zien, is nog niet bekend.

Tevens ontnemt de beperking tot schadevergoeding in geld gedupeerden de mogelijkheid om in één procedure beide vormen van schadevergoeding - bijvoorbeeld: primair schadevergoeding in natura en subsidiair in geld, of omgekeerd - te vragen. Wij geven u dringend in overweging om de in het wetsvoorstel voorziene beperking van de publiekrechtelijke schadevergoedingsprocedure tot gevallen waarin vergoeding in geld wordt verzocht, los te laten.

Wij wijzen u erop dat de in artikel 2, derde lid, van het wetsvoorstel gebruikte zinsnede "*met overeenkomstige toepassing van het civielrechtelijke aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht*" mogelijk niet in alle gevallen het door het Instituut en de bestuursrechter toe te passen materiële juridische kader voldoende duidelijk afbakt: wordt met deze zinsnede in hoofdzaak bedoeld op (onderdelen van) Boek 3 en Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek of bijvoorbeeld ook op (onderdelen van) het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering? Verder vragen wij ons af of de regels uit het bedoelde deel van civiele recht zich altijd in voldoende mate lenen voor toepassing binnen bestuursrechtelijke context. Volgens ons pleit dit voor een meer precies omschreven inhoudelijk kader aan de hand waarvan het Instituut moet beoordelen of tot vergoeding van schade dient te worden overgegaan.

5.3 Overgangsrecht

In de afgelopen jaren zijn er diverse - deels naast elkaar bestaande - procedures geweest voor de behandeling van schade, veroorzaakt door gaswinning door NAM. Wij verzoeken u dringend na te gaan of het in artikel 22 van het wetsvoorstel opgenomen overgangsrecht voorziet in een duidelijke en billijke overgangsregeling voor zaken die in bedoelde procedures nog aanhangig zijn. In dit kader wijzen wij op het volgende. In artikel 12 van het Besluit mijnbouwschade Groningen is de mogelijkheid geboden aan verzoeken om vergoeding van zogenoemde 'oude schades' om via de Raad van Arbiters Bodembeweging door de Tijdelijke commissie te laten behandelen. Ten onrechte vallen de bij de Raad van Arbiters Bodembeweging ingediende verzoeken om schadevergoeding die daar (nog) in procedure zijn, niet onder het overgangsrecht van artikel 22 van het wetsvoorstel.

5.4 Oude, maar nog niet gemelde, schades

Er zijn gedupeerden die, voorafgaand aan de inwerkingtreding van het wetsvoorstel ervoor gekozen hebben om schade, gelet op de complexiteit van een civielrechtelijke procedure tegen NAM, niet te verhalen. Diezelfde gedupeerden zouden na inwerkingtreding van het wetsvoorstel tot het inzicht kunnen komen dat het indienen van een aanvraag om schadevergoeding bij het Instituut voor hen aanzienlijk minder belastend is: dat laatste - laagdrempelige, publiekrechtelijke behandeling van verzoeken om schadevergoeding - is immers het doel van het wetsvoorstel.

Nu het wetsvoorstel geen termijn bevat waarbinnen ontstane, maar nog niet gemelde, schades gemeld moeten zijn, is denkbaar dat deze categorie gedupeerden tegen de verjaringstermijn van artikel 3:310, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek 'aanloopt' als hun schade zich langer dan vijf jaar geleden openbaarde. Dat is onwenselijk en verhoudt zich niet tot het belangrijkste doel van het wetsvoorstel en evenmin tot het door de regio gewenste rechtvaardig en ruimhartig vergoeden van geleden schade (pijler 2 en 3). Wij verzoeken u het wetsvoorstel op dit punt aan te passen.

5.5 Erfgoed

Behandeling van schade aan erfgoed vraagt een andere aanpak dan behandeling van schade panden die geen erfgoedstatus hebben. Het gaat daarbij niet alleen om Rijksmonumenten, maar ook om gemeentelijke monumenten, beschermde dorps- en stadsgezichten, en karakteristieke en beeldbepalende panden. Omdat bij de afhandeling van schade aan erfgoed voldoende relevante kennis en aandacht ontbreekt, zijn hersteladviezen niet zelden onuitvoerbaar, niet in lijn met vigerende wet- en regelgeving of conflicteren zij met erfgoedbelangen. Dit is niet alleen slecht voor de toekomstbestendigheid van het erfgoed, maar veroorzaakt ook weerstand in het toch al ingrijpende schadetraject voor eigenaren en bewoners.

5.6 Overige opmerkingen

Tot besluit merken wij nog het volgende op:

- Het woord 'indien' in artikel 15 van het wetsvoorstel dient 'indienen' te zijn;
- In artikel 22, vierde lid, van het wetsvoorstel worden alleen aan het Centrum Veilig Wonen voorgelegde schademeldingen genoemd, terwijl het juridisch gezien gaat om aan NAM gerichte civielrechtelijke vergoedingen om schade. Daarnaast zijn deze niet meer bij het Centrum Veilig Wonen in behandeling, maar zijn ze overgedragen aan de Tijdelijke commissie;
- In artikel 24 onder A van het wetsvoorstel wordt verwezen naar de Wet Mijnbouwschade Groningen terwijl waarschijnlijk op de Wet Instituut Mijnbouwschade Groningen wordt gedoeld;
- In artikel 1 van het wetsvoorstel ontbreken de begripsomschrijvingen van "Groningenveld" en "gasopslag Norg";
- In het wetsvoorstel ontbreekt een wettelijke basis voor het bewerken en uitwisselen van persoonsgegevens (waaronder adressen) tussen alle bij de afhandeling van schades betrokken partijen. Het ontbreken van een dergelijke wettelijke basis kan problematisch zijn direct na inwerkingtreding van de wet, bij de overdracht van de dossiers aan het Instituut, maar ook daarna als het Instituut moet andere partijen moet afstemmen.

We vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Ten Boer

5.1.2e

de burgemeester
F. de Vries

5.1.2e

de secretaris
L.J. Bosdijk

Naar een nieuwe schadeafhandeling

Met draagvlak Gasberaad, Groninger Bodem Beweging en Regionale Bestuurders

AANLEIDING EN DOEL

In overleg met afvaardigingen van het Gasberaad, de Groninger Bodem Beweging en bestuurders zijn onderstaande uitgangspunten geformuleerd. De rapporten van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid, de Nationale Ombudsman en de Onafhankelijk Raadsman en eigen ervaringen en opvattingen zijn belangrijke onderleggers van deze notitie.

De uitgangspunten moeten een onderdeel gaan vormen van een integrale aanpak voor alle problemen gerelateerd aan de aardgaswinning in Groningen, een aanpak die gedragen is door de regio op zowel maatschappelijk als bestuurlijk niveau. Op een aantal onderdelen zullen de uitgangspunten nader worden uitgewerkt. Alle partijen zijn het er over eens dat de vier pijlers, zoals hieronder toegelicht, de basis zijn voor maatschappelijk draagvlak. En zoals eerder aangegeven is maatschappelijk draagvlak ook voor de regionale bestuurders een voorwaarde voor een nieuw protocol.

VIER PIJLERS

Het nieuwe schadeprotocol is gegrondvest op vier pijlers

1. Verantwoordelijke Staat

NAM is en blijft aansprakelijk, maar de Rijksoverheid staat garant voor de financiering. Daarmee wordt bedoeld dat de wijze van financiering niet van invloed mag zijn op de invulling van het protocol en de inwoner nooit het slachtoffer mag zijn van financiële discussies.

2. Rechtvaardige schadebepaling

Bóvenop de schade die door NAM moet worden vergoed kunnen mensen schade hebben die niet direct in verband kan worden gebracht met de gaswinning en de gevolgen daarvan, maar die zónder de gaswinning redelijkerwijs niet was ontstaan. Op het moment dat er een vermoeden is dat schade te maken heeft met de gaswinning dan dient de causaliteit ruim te worden toegepast. En wel aan de voorkant van het proces, niet pas achteraf, zoals nu het geval, in de geschilbeslechting.

Door gaswinning op grote schaal toe te staan, met onvoldoende oog voor de veiligheid van inwoners, heeft het Rijk de Groningers onrecht aangedaan¹. Het is in deze situatie niet meer dan billijk dat het Rijk aanvult wat boven de aansprakelijkheid van het Burgerlijk Wetboek nodig is, zodat inwoners verder met hun leven kunnen.

3. Menselijke maat

Iedereen met schade door gaswinning is een gedupeerde, en moet dienovereenkomstig bejegend en behandeld worden.

De ongelijkwaardige positie tussen de gedupeerde en de verantwoordelijken (NAM en EZ) die nu bestaat, moet worden opgeheven. Gedane beloften van NAM en EZ over ruimhartige vergoeding dienen nagekomen te worden. Een andere grondhouding is nodig van de verantwoordelijken (NAM, inclusief CVW en diens contractpartners, en EZ inclusief NCG). De rijksoverheid dient haar juridische- en maatschappelijke zorgplicht jegens de gedupeerden na te komen. Daarbij moet gewerkt worden vanuit vertrouwen naar de inwoner en volgens de regels van de procedurele rechtvaardigheid.

4. Onafhankelijk

De inrichting, het proces en de uitvoering van de schadeafhandeling worden geheel onafhankelijk van NAM en EZ, de verantwoordelijken voor de schade, uitgevoerd. Het ontwerp, de inrichting en de uitvoering van het schadeprotocol mogen niet worden bepaald door de eisen die NAM stelt aan de

¹ Onderzoeksraad voor Veiligheid, Aardbevingsrisico's in Groningen, februari 2015.

afbakening van haar aansprakelijkheid. Dat geldt ook voor de benoeming/aanstelling van de verantwoordelijke functies.

CONCRETE INVULLING

Hierna worden deze pijlers verder vertaald naar de schadebeoordeling. De komende periode zal door GBB, Gasberaad en regionale bestuurders, verder worden nagedacht over de invulling van het schadeprotocol. Van belang is dat het geheel efficiënt en robuust wordt vormgegeven en uitgevoerd waarbij zo veel mogelijk wordt toegewerkt naar een integrale benadering zoals bedoeld door de Onderzoeksraad voor de Veiligheid. Waarbij de problematiek in de gehele breedte wordt aangepakt. Steeds wordt aangegeven in hoeverre een en ander doorwerking krijgt in een onderdeel van het schadeprotocol. In *cursief* zijn de opvallendste verschillen met het huidige schadeprotocol aangegeven.

Reikwijdte van het schadeprotocol

De uitgangspunten zijn van toepassing op alle soorten schade, zowel de eenvoudige, als de meer complexe schades. Er wordt vanuit gegaan dat de uitgangspunten en de latere uitwerking van toepassing zijn op alle gebouwen en toegankelijk is voor alle eigenaren. Weliswaar kunnen verschillende gebouwtypen (b.v. bedrijven, agro-gebouwen, publieke gebouwen, cultureel erfgoed, enz.) vragen om een specifieke aanpak maar deze zou in beginsel moeten passen binnen de uitgangspunten. Maatwerk is nodig.

Het gebied waarbinnen het protocol van toepassing is moet nader worden bepaald.

Schadebeoordeling

A. Alle schade wordt integraal vergoed

Er wordt uitgegaan van een breed schadebegrip. Vertrekpunt - en ondergrens- bij de uitwerking van de schadebeoordeling is het wettelijk bewijsvermoeden, artikel 6:177a lid 1 BW. Hierbij wordt ook immateriële schade meegenomen. Dit omdat schadegevallen vanuit een menselijk en ruimhartig uitgangspunt moeten worden behandeld en er aandacht moet zijn voor het gegeven dat een huis voor de bewoner meer waarde heeft dan alleen het financiële aspect. Bovendien moet worden uitgegaan van vertrouwen in de betrokkenen.

Dit betekent voor het **schadeobject** dat alle schade wordt vastgesteld. *Niet langer beperkingen als: veroorzaakt door aardbevingen (maar alle effecten van de gaswinning), alleen zichtbaar op maaiveldniveau, alleen woonhuis, alleen materiële schade. Al bij de beoordeling door de (technisch) experts zal ten aanzien van de schade aan het schadeobject het wettelijk bewijsvermoeden worden gehanteerd.*

Dit betekent voor de **schadevergoeding** dat naast de schade aan het schadeobject alle overige schadesoorten worden vergoed. Het betreft vergoeding van zowel materiële schade als immateriële schade waarbij ook rekening moet worden gehouden met zuivere vermogensschade.

Zonder uitputtend te (kunnen) zijn dient daarbij in voorkomende gevallen te worden gedacht aan beredderingskosten, kosten voor transport, opslag, beveiliging, schade in het kader van het nemen van schadebeperkende en -voorkomende maatregelen, vervangende woonruimte, schade als gevolg van gederfd woongenot, schoonmaakkosten, inboedel- en tuinschade, zorgkosten, letselschade, inkomstenderving, waardedaling, kosten ter vaststelling van schade, juridische of andere begeleidingskosten, smartegeld, etc.

Indien sprake is van constructieve problemen of herhalingssschade wordt gekeken naar andere mogelijkheden dan het schadeherstel sec. Dit altijd vanuit het perspectief van de bewoner (bijvoorbeeld en onder meer naar de mogelijkheid van opkoop, versterken in combinatie met schadeafhandeling, inclusief sloop-nieuwbouw).

Voor kleine schades wordt een eenvoudige procedure ontworpen die niet mag leiden tot ongelijke behandeling van inwoners. Daarom moet ook in geval van een melding van kleine schades een expert de schade beoordelen en opnemen. Het correct laten opnemen van de schade door een deskundige is een recht van de gedupeerde. Hij is als leek hier niet toe in staat.²

Voor alle gradaties van schade zijn de uitgangspunten en het latere schadeprotocol van toepassing. Dus zowel voor de kleinere, als voor de grotere en complexe gevallen. Laat onverlet dat de aanpak kan verschillen.

B. De gedupeerde wordt fair behandeld bij de schadebeoordeling

Leidend hiervoor is de ongelijkwaardige positie van de gedupeerde (slachtoffer, geen tijd, geen macht, geen geld, bevindt zich in afhankelijke positie) ten opzichte van de schadeveroorzaker (dader, tegengesteld belang, veel macht, veel geld, alle tijd). De *procedurele rechtvaardigheid* moet worden toegepast; Inwoners moeten serieus worden genomen en betrokken worden bij het proces. Wellicht bestaat de mogelijkheid dat de Onafhankelijk Raadsman dit kan monitoren.

Daarbij geldt dat iedere inwoner andere behoeften heeft. Daar waar meer hulp en ondersteuning nodig is, dient die geleverd te worden. Gedupeerden moeten worden benaderd vanuit vertrouwen, dat past ook bij het bewijsvermoeden, onzekerheden worden naar redelijkheid en billijkheid in het voordeel van de inwoner uitgelegd.

Dit betekent dat gedupeerden vanuit een basis van vertrouwen worden benaderd. Conform het bewijsvermoeden wordt bij twijfel in het voordeel van de gedupeerde geoordeeld: de staande praktijk van C-schade-beoordeling eindigt daarmee.

Voor de calculatie van de **materiële schade** aan het schadeobject wordt uitgegaan van een duurzame herstmethode, met zo mogelijk preventieve werking, die tevens recht doet aan het karakteristiek en het materiaal van het object. *Dit betekent dat de bestaande praktijk (de goedkoopste methode eerst aanbieden) wordt beëindigd.* Voor de calculatie van materiële schade dient het object "genomen te worden zoals het is" (Hoge Raad). *Bouwkundige gebreken en/of achterstallig onderhoud zullen niet aan de gedupeerde worden tegengeworpen.*

C. Integrale juridische oplossing

Het schadeprotocol moet een *integrale* juridische oplossing vormen. Een melding van schade via dit protocol moet onder meer de verjaring stuiten zodat geen afzonderlijke aansprakelijkstelling en stuitingshandeling noodzakelijk is.

D. Termijnen

De afhandelingstermijn van schades moet worden verkort. Het systeem van schadeafhandeling moet transparant en eenvoudig zijn en gericht op snelle afhandeling in zowel complexe als eenvoudige gevallen.

E. Second opinion, arbitrage en rechtshulp

De gedupeerde heeft, na een schadebeoordeling waar hij zich niet in kan vinden, het recht een contra-expert in te schakelen op kosten van de nog op te richten onafhankelijke entiteit. Deze contra-expert heeft dezelfde taakopdracht als de eerstelijns-expert en wordt niet beperkt in uren. In situaties dat de gedupeerde het - na inschakeling van de contra-expert - nog niet eens kan worden met de onafhankelijke entiteit, kan de gedupeerde naast de mogelijkheden die de wetgeving biedt, kiezen voor een vorm van onafhankelijke arbitrage. Daarbij moeten alle beperkingen waar de arbiter op dit moment onder werkt worden opgeheven en zal een nieuw arbitragereglement moeten worden opgesteld. Daarnaast wordt er een voorziening ontworpen die kan voorzien in rechtshulp,

² De methodiek van Witteveen & Bos is strijdig met de optelsom van de uitgangspunten in deze notitie. Meer concreet: de scheiding tussen schadeopname en schadebeoordeling, het werken met vaste teams voor alle beoordelingen en het uitsluiten van een autonome contra-expert.

zodat iedereen daar waar nodig kan beschikken over voldoende deskundige juridische ondersteuning.

F. Transparant databeheer

Per adres dienen gegevens te worden verzameld die de staat van een woning vastleggen. Hierdoor wordt het vaststellen van nieuwe schades en een verband met de gaswinning eenvoudiger. De data moeten centraal worden verzameld en op eenvoudige wijze inzichtelijk en beschikbaar zijn voor de bewoner. Daarnaast dient bij de opname van schade een (vorm van) nul-meting te worden uitgevoerd.

ONDERTEKENING

Onderstaande partijen roepen de NCG op om het nieuwe schadeprotocol na overleg met hen, volgens bovenstaande pijlers in te richten.

Groningen, 23 mei 2017

Jelle van der Knoop, voorzitter Namens: Groninger Bodem Beweging	Dhr. G. Beukema, burgemeester Dhr. N.A. van de Nadort, burgemeester Dhr. E. Eikenaar, gedeputeerde
Jan Wigboldus, voorzitter Namens: Groninger Gasberaad Libau namens Cultureel Erfgoed Natuur Milieu Federatie Woningbouw Corporaties Huurders Platform Aardbevingsgebied Groninger Dorpen Samenwerkende Bedrijven Eemsdelta FNV CNV Ondernemersvereniging Platform Kerk & Aardbeving VNO/NCW MKB Noord LTO Noord	Namens: Gemeente Delfzijl Gemeente Ten Boer Gemeente Slochteren Gemeente Hoogezand-Sappemeer Gemeente Menterwolde Gemeente De Marne Gemeente Loppersum Gemeente Groningen Gemeente Winsum Gemeente Appingedam Gemeente Bedum Gemeente Eemsmond Provincie Groningen